

Neurokirjon lasten perheiden tukeminen varhais- kasvatuksessa

LAB-ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

2025

Johanna Tolonen, Niina Tontti

Tiivistelmä

Tekijä(t) Tolonen, Johanna Tontti, Niina	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK Sivumäärä 30	Valmistumisaika 2025
Työn nimi Neurokirjon lasten perheiden tukeminen varhaiskasvatuksessa		
Tutkinto Sosionomi (AMK)		
Toimeksiantajan nimi, titteli ja organisaatio		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyössä kuvattiin neurokirjon lasten perheiden varhaiskasvatuksesta saamaa tukea, minkälaista se on ollut ja onko siitä koettu olevan hyötyä. Tavoitteena oli pohtia miten varhaiskasvatuksen tukea voisi kehittää.</p> <p>Menetelmänä käytettiin kuvailevaa kirjallisuuskatsausta, joka koostui tutkimuskysymyksen asettamisesta, aineiston hakuprosessista ja analyysistä sekä havaintojen kirjaamisesta. Opinnäytetyön aineisto koostui kolmesta vuosina 2022–2025 julkaistusta tutkimusartikkelista. Aineistohaku tehtiin eri hakusanayhdistelmillä tietokannoista Finna.fi, Google Scholar ja LAB Primo.</p> <p>Tuloksia tarkasteltiin perheiden näkökulmasta ja voitiin todeta varhaiskasvatuksen tuen olevan merkityksellistä. Neurovahvistavalla lähestymistavalla ja aidolla ymmärtävällä asenteella todettiin olevan vanhempia tukeva vaikutus. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten neurokirjon osaamisen kehittämien on ensiarvoisen tärkeää.</p>		
Asiasanat varhaiskasvatus, neurokirjo, neurovahvistava lähestymistapa, perheen tukeminen		

Abstract

Author(s)	Type of Publication	Published
Tolonen, Johanna	Thesis, UAS	2025
Tontti, Niina	Number of Pages	
	30	
Title of Publication		
Supporting families of children with neurodiversity in early childhood education and care		
Name of Degree		
Bachelor of Social Services		
Name, title and organization of the client		
Abstract		
<p>The thesis describes the support received from early childhood education and care (ECEC) by families of children with neurodiversity, what it has been like, and whether it has been perceived as beneficial. The aim was to consider how early childhood education and care support could be developed.</p> <p>The research method used was a descriptive literature review, which consisted of setting a research question, a data retrieval process and analysis, and recording observations. The thesis material consisted of three research articles published in 2022–2025. The data search was conducted using different search term combinations from databases Finna.fi, Google Scholar and LAB Primo.</p> <p>The results were examined from the perspective of families, and it was concluded that early childhood education and care support is meaningful. A neuro-affirming approach and a genuine understanding attitude were found to have a supportive effect on parents. Developing neuro-spectrum competence for early childhood education and care professionals is of paramount importance.</p>		
Keywords		
early childhood education and care, neurodiversity, neuro-affirming approach, supporting the family		

	4
Sisällys	
1 Johdanto.....	5
2 Varhaiskasvatusympäristö	6
2.1 Varhaiskasvatussuunnitelma	6
2.2 Inklusio varhaiskasvatuksessa	6
2.3 Neurokirjon lapsi varhaiskasvatuksessa	7
3 Neurokehitykselliset häiriöt	9
3.1 Neurokirjon määritelmä	9
3.1.1 ADHD	9
3.1.2 Autismikirjon häiriö	9
3.1.3 Tourette	10
3.1.4 Oppimisvaikeudet	10
3.1.5 Kehityksellinen kielihäiriö	11
3.2 Samanaikaisia haasteita neurokirjon rinnalla	11
3.2.1 Aistisäätelyn haasteet	11
3.2.2 Mielenterveyden haasteet ja unihäiriöt	13
4 Neurovahvistava lähestymistapa	14
4.1 Neurovahvistavan lähestymistavan lähtökohta	14
4.2 Neurovahvistava lähestymistapa varhaiskasvatusympäristössä	15
5 Toteutus	17
5.1 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus	17
5.2 Tutkimuskysymyksen luominen	17
5.3 Aineiston valinta	18
5.4 Kuvailun rakentaminen	19
6 Kirjallisuuskatsauksen tulokset	21
6.1 Varhaiskasvatus tukena	21
6.2 Emotionaalinen tuki	21
6.3 Tukikeinojen yhteneväisyys kodin ja varhaiskasvatuksen välillä	22
6.4 Työntekijöiden neurokirjon osaamisen vaikutus	22
7 Pohdinta ja johtopäätökset	24
7.1 Havaintojen tarkastelu ja yhteenveto	24
7.2 Eettisyys ja luotettavuus	25
7.3 Jatkotutkimusehdotuksia	26
Lähteet	28

1 Johdanto

Neurokirjon lasten määrä on kasvanut viime vuosina. Yhteiskunnallisesti neurokirjosta puhutaan enemmän ja tukea osataan hakea haastavaan arkeen. Erilaiset tuen tarpeet näkyvät sen myötä enemmän myös varhaiskasvatusikäisten lasten arjessa. (Kela 2024.) Varhaiskasvatuksen ympäristössä neurokirjon lasten kehitystä, oppimista ja hyvinvointia voidaan edistää yksilöllisesti ja tavoitteellisesti. Ymmärtävä asenne sekä myönteinen työote ovat merkittävimpiä pedagogisia välineitä työskennellessä neurokirjon lasten kanssa. (Matilainen & Hewitt 2024, 79–85.)

Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea alle kouluikäisen lapsen kasvua ja kehitystä sekä tehdä yhteistyötä lapsen vanhempien kanssa. Varhaiskasvatus on iso osa suomalaista koulutukseen liittyvää järjestelmää, joka takaa jokaisen lapsen turvallisen kasvun ja oppimisen sille vaaditussa turvallisessa ympäristössä. Varhaiskasvatuksen tärkein tavoite on tukea lasta oppimisessa sekä edistää elinikäistä oppimista. (Opetushallitus 2022, 9.)

Lapsen kehityksen ja hyvinvoinnin takaamiseksi varhaiskasvatushenkilöstö toimii tiiviissä yhteistyössä lapsen vanhempien tai muun huoltajan kanssa. Toiminta tukee ja täydentää samalla lapsen kokonaisvaltaista kasvatusta huoltajien rinnalla. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 3 §, 7 §.) Kunnioittavan kielen käyttäminen neurokirjon lapsista puhuttaessa tukee koko perheen identiteetin muodostumista. Neurovahvistava lähestymistapa varhaiskasvatuksessa tuo esiin lapsen vahvuuksia, sekä auttaa lapsen oman minäkuvan ja itsetunnon kehittymistä positiivisesti. (Matilainen & Hewitt 2024, 71–72.)

Opinnäytetyön aiheen valintaan vaikutti meidän oma mielenkiintomme ja tietomme neurokirjoon liittyen. Omat kokemukset neurokirjon lapsen perheenä varhaiskasvatuksen ympäristössä ja varhaiskasvatuksen työntekijänä rajasivat aiheen perheen saaman tuen näkökulmaan. Aihe on tärkeä, koska tietoisuus neurokirjosta lisääntyy yhteiskunnassa, ja perheen tukemisen kehittäminen on noussut yleisesti keskusteluun varhaiskasvatuksen kentällä. Neurokirjon lasten perheet kohtaavat monenlaisia haasteita, kuten tuen riittämättömyyttä ja arjen kuormittavuutta.

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää varhaiskasvatusikäisten neurokirjon lasten perheiden jaksamista ja tukemisen muotoja. Tavoitteena on saada käsitys siitä, miten varhaiskasvatus tukee perheitä haasteiden edessä ja miten tukea voidaan vahvistaa. Tutkimusmenetelmänä käytetään kuvailevaa kirjallisuuskatsausta. Tutkimuskysymyksenä opinnäytetyössä on: miten varhaiskasvatus tukee neurokirjon lasten perheitä?

2 Varhaiskasvatusympäristö

2.1 Varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatussuunnitelma on Opetushallituksen laatima asiakirja, jonka tavoitteena on turvata jokaiselle lapselle yhdenvertainen oikeus laadukkaaseen varhaiskasvatukseen riippumatta asuinpaikasta. Varhaiskasvatussuunnitelma edistää tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä sekä korostaa moninaisuuden kunnioittamista. Lisäksi se painottaa lasten sosiaalista osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja mahdollisuuksia vaikuttaa omaan arkeensa varhaiskasvatuksessa. (Opetushallitus 2022, 16.)

Jokaisella lapsella on oikeus osallistua varhaiskasvatukseen, joka takaa lapsen yksilöllisen kehityksen mukaisen tuen oppimiseen ja hyvinvointiin. Tuki sisältää pedagogisia elementtejä, toiminnan rakenteellisuutta sekä hoidollisuutta. Lapsen tuen tarpeesta, tukitoimista ja niiden toteuttamisesta arviointineen tulee kirjata varhaiskasvatussuunnitelmaan. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 15 a §, 15 b §, 23 §.) Kirjattujen tukitoimien toteutumista sekä varhaiskasvatuksen pedagogisten toimintakäytäntöjen vaikutuksia seurataan säännöllisesti. Varhaiskasvatussuunnitelma on tarkistettava minimissään kerran vuodessa, ja sitä on päivitettävä aina tuen tarpeen muuttuessa. (Opetushallitus 2022, 12–13.)

Varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan huoltajien ja ammattilaisten jakama tieto lapsesta sekä tuen tarpeista. Huoltajien kanssa käydään keskustelua tuen järjestämiseen liittyvistä seikoista. Lapsen kehityksen tai oppimisen muutoksista tulee ottaa ensi sijassa yhteyttä huoltajiin. Yhteistyön merkitys huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välillä on olennaisen tärkeää. Vuorovaikutteisen yhteistyön onnistumisen vastuu on varhaiskasvatuksen ammattilaisilla. (Opetushallitus 2022, 12–13, 37, 60.)

Varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioitaessa arvioidaan erityisesti toiminnan järjestämistä, pedagogiikan toteutumista sekä tukitoimia. Varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen kehityksen ja oppimisen vahvuudet sekä lapsen kiinnostuksen kohteet. Suunnitelmaan kirjataan henkilöstön ja huoltajan yhdessä sopivat asiat, suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt sekä suunnitelman ajankohta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on salassa pidettävä dokumentti. (Opetushallitus 2022, 13–14.)

2.2 Inklusio varhaiskasvatuksessa

Inklusion lähtökohtana pidetään Salamancan sopimusta, joka on solmittu vuonna 1994 Espanjassa 92 valtion ja 25 kansainvälisen organisaation välillä. Salamancan sopimuksessa on määritetty, että jokaisen erityistarpeisen lapsen, nuoren tai aikuisen tulee saada opiskella yleisopetuksen alaisena. Koulutussysteemi ja oppimisympäristö tulee rakentaa

siten, että lasten yksilölliset ominaisuudet tulevat huomioiduksi ja mahdollistetuksi. Salamancan sopimuksessa pidetään olennaisena sitä, että lasten oppiminen mahdollistetaan tavallisissa ryhmissä oikeilla tuen menetelmillä. Menetelmien tulee edistää syrjimättömyyttä ja rakentaa inklusiivista yhteisöä mahdollistaen oppimisen kaikille. (Unesco 1994.)

Inklusio on arvoperustainen ajattelutapa, joka pyrkii takaamaan kaikille ihmisille yhdenvertaiset oikeudet. Inklusiivinen varhaiskasvatus tarkoittaa jokaisen lapsen tasa-arvoisia mahdollisuuksia kaikille yhteiseen varhaiskasvatukseen. Lapsen oikeus olla erilainen ja ainutlaatuinen yksilö on inklusion keskeinen arvo. Inklusiivisessa varhaiskasvatuksessa tunnistetaan lapsen yksilöllinen tuen tarve ja kehitetään toimintaa sekä ympäristöä niin, että lapsi on ryhmän tasavertainen jäsen. (Pihlaja & Viitala 2022, 11, 57–62.)

Inklusion myötä erityistarpeista lasta ei sijoiteta erityisryhmään, vaan hän on omassa ryhmässään tarvitsemiensa tukitoimien avulla. Inklusio ei kuitenkaan poista erityisryhmän mahdollisuutta, jos lapsi sellaista tarvitsee. Asiaa tulee tarkastella siten, että lapsen tuen tarpeet taataan tavalla, joka palvelee häntä parhaiten. On tärkeää tiedostaa integraation ja inklusion eroavaisuus. Ryhmään integroitu tarkoittaa, että erityisryhmässä oleva lapsi käy osan ajasta yleispuolen ryhmässä, kun taas inklusiivisessa ajatusmallissa lapsi on osa yleispuolen ryhmää kokoaikaisesti. (Sandberg 2024, 70–72.)

Inklusiivisessa varhaiskasvatuksessa lapsi oppii toimimaan vertaisryhmissä ja saa mahdollisuuden vaikuttaa itseään koskeviin asioihin, mikä lisää lapsen osallisuutta varhaiskasvatuksessa. Inklusioon liittyy vahvasti myös lasten vanhempien kanssa toimiminen, jotta lasten kasvu ja kehitys on mahdollisimman tasapainoista sekä kokonaisvaltaisesti hyvinvointia tukevaa. (Opetushallitus 2022, 34.) Olennainen inklusiivisen pedagogiikan vaatimus on varhaiskasvatuksen ammattilaisten sitoutuminen ja ammatillinen osaaminen inklusion arvoista sekä lasten yksilöllisistä tuen tarpeista (Pihlaja & Viitala 2022, 69).

Varhaiskasvatuksen toimintaympäristö kehittyy inklusion periaatteiden mukaan, johon liittyy kokonaisvaltainen pedagogiikka. Pedagoginen toiminta edistää lasten osallisuutta ja oppimista, minkä tulee vastata jokaisen lapsen yksilöllisiin erilaisiin tarpeisiin. Jokaisella lapsella on oikeus osallistua ryhmään, jossa voi toimia yhdessä ja saada myönteisiä kokemuksia oppimisesta. Lapsille tulee tarjota sopivia haasteita tarvittavalla tuella. Oppimisympäristöjä arvioidaan ja niitä tulee kehittää toiminnan vaatimalla tavalla. Arvioinnissa ja kehittämisessä tulee ottaa lasten osallisuus huomioon. (Opetushallitus 2022, 31.)

2.3 Neurokirjon lapsi varhaiskasvatuksessa

Jokainen lapsi on yksilö ja hänet tulee kohdata myös varhaiskasvatuksessa yksilöllisten tarpeiden mukaisesti (Syrjämäki ym. 2025, 47). Neurokirjon piirteet alkavat näkyä

vahvemmin lapsen kasvaessa ja kehittyessä. Ammattilaisten on hyvä osata tunnistaa mahdollisia neurokirjosta kertovia piirteitä, jotta lapsi voidaan tarvittaessa ohjata tutkimuksiin. Tutkimusten ja diagnoosin myötä lapsi sekä perhe saa helpommin tukea. (Matilainen & Hewitt 2024, 17.)

Varhaiskasvatuksen yleisiä toimintatapoja ja tuen mahdollisuuksia tulee ensisijaisesti tarkastella yleisellä tasolla, jotta inkluusio toteutuu, oli lapsella diagnoosia tai ei. Tarve tukitoimille muuttuu arjessa tilannekohtaisesti, jolloin varhaiskasvatuksen rakenteiden tulee olla joustavasti muutettavissa yksilökohtaisen tuen takaamiseksi. Erityisopettajan opetusta ja konsultointia tulee olla asianmukaisesti saatavilla. Merkittävä osuus tuesta muodostuu lapsen kanssa työskentelevien ammattilaisten osaamisen myötä, joten osaamisen vahvistaminen ja päivittämien on ensisijaisen tärkeää. (Syrjämäki ym. 2025, 43, 47, 54.)

On kehitykselle merkittävää, että lapsi viettää viikoittain suuren osa hereillä oloajastaan varhaiskasvatuksessa. Jos lapsen kanssa työskentelee esimerkiksi puhe- tai toimintaterapeutti, terapeutin antaman kuntoutuksen osuus lapsen arjesta on mahdollisesti vain tunnin viikossa. (Matilainen & Hewitt 2024, 11–12.) Varhaiskasvatuksessa tehtävän toiminnan tarkoituksena ei kuitenkaan ole ainoastaan kuntouttaa lasta tulevaisuutta varten, vaan toimivan päivittäisen arjen kautta lapsi saa kokea merkityksellisiä hetkiä, joissa hänet hyväksytään osaksi ryhmää. Yksilölliset ominaisuudet eivät määrittele osallisuuden mahdollisuuksia. (Syrjämäki ym. 2025, 47–48.) Varhaiskasvatusympäristöllä, toiminnalla ja aikuisten keskinäisellä vuorovaikutuksella on kuitenkin huomattava vaikutus lapsen mahdollisuuksiin harjoitella tarvittavia taitoja sekä selviytyä eteen tulevista haasteista (Danner ym. 2024, 440).

Vanhempien kanssa tehtävä tiivis ja toimiva yhteistyö on ensiarvoisen tärkeää lapsen hyvinvoinnin takaamiseksi. Perheiden tilanteet ovat erilaisia ja neurokirjon lapsen vanhemmilla on ajoittain arjessaan paljon haasteita. Luottamuksellinen, ymmärtävä ja positiivisesti tukeva ammattilainen on hyvin tärkeä osa toimivaa yhteistyötä. (Matilainen & Hewitt 2024, 295.) Yhteistyöverkostoon neurokirjon lapsen perheen lisäksi kuuluu aina erilainen kokoonpano sosiaali- ja terveyspalveluiden ammattilaisia, joten varhaiskasvatuksen henkilöstöltä edellytetään valmiutta toimia monialaisessa verkostossa (Syrjämäki ym. 2025, 43).

3 Neurokehitykselliset häiriöt

3.1 Neurokirjon määritelmä

Neurokirjon häiriöt johtuvat aivojen toimintaan ja hermostoon liittyvistä poikkeamista. Neurokirjon diagnooseihin kuuluvat autismikirjon häiriö, aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö ADHD, Tourette, kehityksellinen kielihäiriö sekä kehitykselliset oppimisvaikeudet. Eri neurokirjon diagnooseissa on useita samankaltaisia oireita ja on hyvin tyypillistä, että ihmisellä on piirteitä useammasta neurokirjon diagnoosista. (Aherne 2024, 14.) Ominaisuudet ovat pysyviä, mutta kuntoutuksen ja kehittymisen myötä muuttuvia. Neurokirjo kuvaa nimenomaisesti moninaisuutta, yksilöllisyyttä ja toimintakyvyn vaihtelevuutta. (Matilainen & Hewitt 2024, 17–61.)

Neurokirjo sanana viittaa neurologisten ja kognitiivisten toimintojen moninaisuuteen, jossa ihminen kokee sekä aistii maailman itselleen erilaisella sekä aivan ominaisella tavalla. Oireiden kuvastuminen on yksilöllistä, eikä ole olemassa yksiselitteistä listausta, miten neurokirjon ihminen toimii tai ei toimi. Jokaisella neurokirjon ihmisellä on aivan omanlaisensa yhdistelmä oirekirjosta. (Matilainen & Hewitt 2024, 17–61.)

3.1.1 ADHD

Aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö ADHD on neuropsykiatrinen kehityshäiriö, jonka ydinoireet voidaan jakaa kolmeen pääalueeseen. ADHD voi näyttäytyä kaikilla kolmella osalueella, yksittäin tai yhdessä. Kolme pääaluetta, jotka heikentävät yksilön toimintakykyä ovat tarkkaavuuden eli keskittymisen haasteet, impulssikontrollin hallittavuuden vaikeus ja aktiivisuuden säätelyn haasteet. Oireet ovat pitkäkestoisia ja selkeästi poikkeavat verrattuna muihin saman ikäisiin. (ADHD (aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö): Käypä hoito -suositus 2025.)

ADHD on vahvasti periytyvä kehityksellinen häiriö, joten oireet näkyvät yleensä jo varhaiskasvatusiässä. Lapsen kehitykselle annetaan kuitenkin aikaa ja diagnoosi asetetaan pääsääntöisesti vasta kouluikäiselle, nuorelle tai aikuiselle. Suomessa ADHD:n esiintyvyys on noin 8 prosenttia lapsista ja nuorista. (ADHD (aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö): Käypä hoito -suositus 2025.)

3.1.2 Autismikirjon häiriö

Autismikirjon häiriö on neurobiologinen kehityksellinen häiriö. Kyseessä on laaja-alainen keskushermoston kehityksen häiriö, joka näyttäytyy erityisesti pysyvinä sosiaalisen vuorovaikutuksen haasteina sekä käyttäytymisen ja kommunikaation erityispiirteinä. Autismikirjon

henkilöillä on korostunut tarve rutiineille ja heillä voi olla poikkeavan vahvoja sekä hyvin tarkkoja yksityiskohtaisia kiinnostuksen kohteita. (Autismikirjon häiriö: Käypä hoito -suositus 2024.)

Autismikirjon henkilöillä todetaan erilaisia motorisia haasteita, joiden myötä varhaislapsuuden hieno- ja karkeamotoristen taitojen oppiminen on haastavampaa. Autismikirjon häiriön omaavilla ihmisillä on usein myös aistisäätelyn vaikeuksia, jolloin heillä usein on aistialiherkkyys, aistiyliherkkyys tai yksittäisten aistien kohdalla voi olla herkkyyksistä kumpi tahansa. Aistisäätelyn häiriö voi ilmetä minkä tahansa aistijärjestelmän alueella tavanomaisesta poikkeavana reagoitina. Autismikirjon henkilöistä lähes jokaisella ilmenee eri asteisia aistisäätelyn vaikeuksia. (Puustjärvi & Jussila 2024, 211–215.)

Autismikirjo on hyvin laaja-alainen ja monimuotoinen kehityshäiriö, johon liittyy vahvasti hermoston kuormittuminen. Autismikirjon henkilöillä toimintakyky ilmenee eri tasoisena yksilön mukaan ja heillä on lisäksi omanlaisia tapoja toimia, jotka voivat näyttäytyä erilaisina eri toimintaympäristöissä. (Matilainen & Hewitt 2024, 37–43.)

3.1.3 Tourette

Touretten oireyhtymä on monimuotoinen nykimishäiriö. Se on neuropsykiatrinen häiriö, jolle ovat ominaisia motoriset ja äänelliset tic-oireet. Tic-oireet ovat tahattomia, äkillisiä ja toistuvia liikkeitä tai äännähdyksiä. Oireet alkavat yleensä lapsuudessa, usein noin 5–10 vuoden iässä. Tic-oireiden esiintyvyys lapsuudessa on tavanomaista ja niitä esiintyy jopa 20 prosentilla lapsista, vaikka lapsella ei ole muuta neurokirjon piirteisyyttä. Touretten oireyhtymän diagnosointikriteereissä tic-oireita on ollut yli vuoden yhtenäinen ajanjakso, ja lapsella on ollut sekä motorisia että äänellisiä tic-oireita. (Leppämäki 2023.)

Tourette voi esiintyä oman diagnoosinaan tai yhdessä muiden neurokirjon diagnoosien kanssa. Tic-oireiden erottaminen autismikirjonhäiriöön kuuluvista maneeereista ja toistavista liikkeistä voi olla hankalaa. Liitännäisdiagnooseina Touretten rinnalla voi olla autismikirjon häiriö, aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö ADHD tai pakko-oireinen häiriö OCD. (Leppämäki 2023.)

3.1.4 Oppimisvaikeudet

Oppimisvaikeuksia voi esiintyä lukemisessa, kirjoittamisessa, matemaattisissa taidoissa, keskittymisessä tai hahmottamisessa. Vaikeuksia voi ilmetä jossain osa-alueessa tai kaikissa osa-alueissa yhtä aikaa. Oppimisvaikeudet ovat jo syntyessä, joten ne ovat kehityksellisiä ja usein perinnöllisiä. Oppimisvaikeudet eivät tarkoita, että lapsella olisi lahjakkuuteen tai älykkyyteen liittyviä haasteita. (Puustjärvi & Jussila 2024, 224.)

Oppimisvaikeudet tarkoittavat lapsen erilaista tapaa oppia asioita, jolloin lapsi oppii hitaammin tai poikkeavalla tavalla. Lapsi ei ahkerasta yrittämisestä huolimatta opi asioita ikätasoisesti, jolloin ilman oikea-aikaista tukea oppimisvaikeudet voivat johtaa myös käyttäytymisen haasteisiin sekä vaikuttaa lapsen itsetunnon kehittymiseen. (Puustjärvi & Jussila 2024, 224.)

3.1.5 Kehityksellinen kielihäiriö

Kehityksellinen kielihäiriö on pysyvä kielen kehitykseen liittyvä häiriö, joka vaikuttaa lapsen kykyyn ymmärtää ja/tai tuottaa kieltä. Kielellinen kehityshäiriö ei johdu kuulovauriosta, älyllisestä kehitysvammasta, neurologisesta sairaudesta tai muusta selkeästä syystä. (Kehityksellinen kielihäiriö: Käypä hoito -suositus 2019.)

Lapsella voi kielellisten haasteiden lisäksi ilmetä viivettä motorisessa kehityksessä, vaikeuksia tarkkaavuuden ylläpidossa, aistisäätelystä ja toiminnanohjauksessa. Kehityksellinen kielihäiriö voi vaikeuttaa lapsen kykyä oppia uusia asioita ja ilmaista itseään sosiaalisissa tilanteissa. (Puustjärvi & Jussila 2024, 227–228.)

3.2 Samanaikaisia haasteita neurokirjon rinnalla

Neurokirjon häiriöihin liittyy usein muita somaattisia, neurologisia tai psyykkisiä häiriöitä. Samanaikaiset haasteet neurokirjon lapsella vaikeuttavat sairauksien tunnistamista. Lapsella voi olla tunnetilojen ja kommunikoinnin erityispiirteiden vuoksi haastavaa toimia muiden kanssa, koska tulee helposti väärinymmärretyksi. Samanaikaiset haasteet vaikuttavat lapsen toimintakykyyn muutoksiin merkittävästi. (Autismikirjon häiriö: Käypä hoito -suositus 2024: ADHD (Aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö): Käypä hoito -suositus 2025.)

Osa samanaikaisesti ilmentyvistä haasteista kehittyy yhtenevien neurobiologisten taustojen myötä, mutta osa syntyy ympäristön ja neurokirjon haasteiden samanaikaisuudesta (ADHD (Aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö): Käypä hoito -suositus 2025). Yleisimpiä samanaikaisia haasteita voivat olla mielenterveyshäiriöt, aistisäätelyn haasteet sekä unihäiriöt (Jussila & Kuusikko-Gauffin 2025, 77–79).

3.2.1 Aistisäätelyn haasteet

Lapsen normaaliin kehitykseen kuuluu säätelytaitojen harjoittaminen. Säätelyä tarvitaan esimerkiksi uni- ja vuorokausirytmien muodostamiseksi sekä nälän, kylläisyyden ja vessahädän tunnistamiseen. Lisäksi tarvitaan erilaisia tunteiden ja käytöksen hallitsemisen taitoja. Aistitiedon säätelyn haasteita omaava lapsi reagoi aistiärsykkeeseen tavanomaisesta poikkeavalla tavalla. Kun aistien kehityksessä on häiriöitä, esiintyy aistimusten erottelun,

säätelyn ja motoriikan kohdalla ongelmia. (Korhonen 2021; Puustjärvi ym. 2024a, 126–127, 134–135.)

Aistitiedon säätelyn vaikeuksiin liittyvät aistiyliherkkyys sekä -alihakkyys ja aistimusten hakeminen. Aivojen käsitellessä aistitietoa puutteellisesti, vaikeutuu samalla kehon toiminta, koska lapsi ei saa oikeanlaista tietoa omasta kehostaan tai ympäristöstään. (Puustjärvi ym. 2024a, 126–127, 134.) Kun osa lapsen hermostosta toimii normaalisti ja osa puutteellisesti, johtaa aistijärjestelmän ongelmat lapsen epätasaiseen kykyprofiiliin (Ayres 2018, 87–89).

Aistiyliherkkyys voi näyttäytyä esimerkiksi lapsen itkuherkkyutenä, käsittelyn vaikeutena, jumittumisena ja erilaisena tyytymättömyytenä. (Puustjärvi ym. 2024a, 126–128.) Aistiyliherkkä lapsi ei totu aistimuksiin ikätasoisesti, vaan reagoi tavanomaista vahvemmin ja haluaa usein välttää epämiellyttäviä aistimuksia. Lapsi havainnoi muita herkemmin vaimeampia aistiärsyksiä. Kuormittuminen vaikuttaa reagoimisen herkkyytteen eri toimintaympäristöissä. (Jussila & Kuusikko-Gauffin 2025, 83.) Vanhempi voi tulkita niin, että lapsi ei tykkää olla sylissä tai ei siedä koskettamista. Aistisäätelyn vaikeus voi näkyä myös lapsen syömiseen liittyvinä haasteina tai vaatteiden sopimattomuutena. Lapsi voi näyttää aistisäätelyyn liittyvän haasteen esimerkiksi turhautumisella tai käyttäytymällä ärtyisästi. (Korhonen 2021.)

Aistimushakuinen lapsi pyrkii saamaan tavanomaista voimakkaampia tuntemuksia aisteilleen (Puustjärvi ym. 2024b, 378). Lapsi voi esimerkiksi käyttäytyä hyvin äänekkäästi ja pyrkiä saamaan ympärilleen ääntä omalla toiminnallaan. Lapsi saattaa hakea vauhdikasta liikettä liike- ja tuntoaistimusten saamiseksi, eikä välttämättä esimerkiksi ymmärrä käyttävänsä liikaa voimaa ollessaan toisen ihmisen lähellä. (Matilainen & Hewitt 2025, 139–140.)

Aistisäätelyn haasteet vaikuttavat merkittävästi lapsen toimintakykyyn ja yleiseen hyvinvointiin (Jussila & Kuusikko-Gauffin 2025, 84). Lapsen itseluottamuksen rakentaminen on haastavaa jatkuvien vaatimusten, motoristen haasteiden ja uusien asioiden oppimisen vaikeuden myötä. Lapsi alkaa herkästi välttelemään uusien taitojen harjoittelemista, jos kokee toiminnan liian työläänä. (Puustjärvi ym. 2024a, 127.)

Yliherkän tai alihakyan reagoinnin lisäksi eri aistikanavista saatavien tiedon erittely ja yhdistäminen voi olla vaikeaa. Esimerkiksi visuaalisen eli näönvaraisen hahmottamisen ja auditiivisen prosessoinnin eli kuullun ymmärtämisen haasteet voivat johtua aistisäätelyn häiriöstä. Joillain lapsilla aistisäätelyn haasteet näyttäytyvät ns. kasvosokeutena, jolloin tuttu- jenkin ihmisten tunnistaminen on haastavaa etenkin vieraassa ympäristössä. (Jussila & Kuusikko-Gauffin 2025, 84.)

3.2.2 Mielenterveyden haasteet ja unihäiriöt

Neurokirjon liitännäisoireina on hyvin usein psyykkisiä haasteita, kuten ahdistuneisuutta, masennusta ja unihäiriötä. Pitkäaikainen stressi kuormittaa lasta ja voi johtaa psyykkiseen oireiluun. Aistisäätelyn poikkeavuudet, neurokirjon erilainen tapa toimia ja ympäristö vaatimuksineen, joita ei ole muokattu lapsen tarpeiden mukaisesti kuormittaa tarpeettomasti hänen hermostoaan. Lapsi uupuu jatkuvasta stressistä ja hänen toimintakykynsä laskee kuormituksen kasvaessa. (Jussila & Kuusikko-Gauffin 2025, 77–79.)

Erilaiset uneen liittyvät häiriöt ovat yleisiä neurokirjon lapsilla. Nukahtaminen voi olla vaikeaa, unen ylläpitäminen haastavaa ja uni voi kestää liian vähän aikaa. (Unettomuus: Käypä hoito -suositus 2023.) Riittävä lepo on tärkeää kasvavalle lapselle ja unen ollessa liian vähäistä myös päivän aikaiset haasteet lisääntyvät. Lapsen unta voi häiritä aisteja valveilla pitävät asiat, kuten esimerkiksi huono tunne yövaatteista tai oven alta tuleva valo. Neurokirjon lapsen unen tarve voi olla luonnostaan hyvin yksilöllinen ja poiketa ikätasoisesta normaalista. Lapsi yksinkertaisesti tarvitsee unta huomattavasti vähemmän kuin muut lapset. (Oksanen & Sollasvaara 2019, 131–133.) Lapsista, joilla on diagnosoitu autismikirjon häiriö, yli puolella on jonkinasteisia unihäiriöitä. Autismikirjon häiriön omaavilla ihmisillä melatoniinin erityksessä on geneettisiä häiriöitä, jolloin nukahtaminen viivästyy ja unen ylläpitäminen on vaikeaa. (Kantojärvi 2022.)

4 Neurovahvistava lähestymistapa

4.1 Neurovahvistavan lähestymistavan lähtökohta

Neuro-affirming approach eli neurovahvistava lähestymistapa on luonnostaan esiintyvien neurokognitiivisten eroavaisuuksien omaksumista. Aivoille ei ole määritelty yhtä oikeaa tapaa toimia. Neurovahvistavassa lähestymistavassa kohdataan ihminen ymmärtämällä, että kaikenlaiset tavat kokea ja havainnoida ympärillä olevaa maailmaa on hyväksyttäviä. Vuorovaikutuksessa voi olla erilaisin tavoin ja kaikki vuorovaikutus on tärkeää. (Bauer 2024, 43–44.)

Neurovahvistava lähestymistapa on syrjimätöntä ja erilaisille neurotyypeille turvallinen maailma, jossa neurokirjon ihmisen ei tarvitse olla jaksamisensa ääri rajoilla. Neurovahvistava lähestymistapa antaa mahdollisuuden ihmiselle olla oma itsensä ilman, että tarvitsee piilotella omia tarpeitaan tai ominaisuuksiaan. (Matilainen & Hewitt 2024, 94.) Neurovahvistava lähestymistapa edellyttää kanssaihmisiltä ymmärrystä neuromoninaisuudesta ja valmiuksia muuttaa asenteita (Aherne 2023, 16).

Ympäristöllä on olennainen merkitys neurovahvistavassa lähestymistavassa. Lähestymistapa herättää katsomaan yksittäisen henkilön sijaan kokonaisuutta, johon kuuluvat henkilön lisäksi ympäristö, rakenteet, normit sekä toimintakulttuuri. Ajatus on, että henkilö on juuri oikeanlainen, mutta kasvuolosuhteet vaillinaiset. Neurokirjon henkilön erilainen tapa ilmaista itseään saattaa johtaa tahattomasti tilanteeseen, jossa oletetaan häneltä puuttuvan kykyä toimia tai ymmärtää. Lääketieteessä neurokirjosta puhuttaessa häiriöpainotteinen puhe korostaa haasteita ja puutteita. Neurovahvistavassa lähestymistavassa pyritään muokkaamaan ympäristöä ja toimintakulttuuria niin, ettei neurokirjon henkilön vahvuuksien ja voimavarojen ilmaisun mahdollisuuksia rajoiteta tarpeettomasti. Vaatimustasoa tulee myös voida soveltaa tarvittaessa, mikäli neurokirjon henkilön toimintakyky vaihtelee kuorituksen kasvaessa. (Matilainen & Hewitt 2024, 94–100, 166.)

Neurokirjon ihminen esimerkiksi kommunikoi usein suoraan ja kirjaimellisesti, käyttämättä esimerkiksi kehonkieltä tai erilaisia äänenpainoja. Vuorovaikutus mielletään usein tylyksi ja kylmäksi, jos neurokirjon ihminen sanoo asian suoraan näyttämättä tunnetilaansa. Vastavuoroisesti neurovahvistavaa lähestymistapaa käyttäen kannattaa esittää kysymykset suoraan, yksinkertaisina ja selkeällä kielellä neurokirjon ihmiselle. Neurokirjon ihminen voi prosessoida kuulemaansa kauemmin ja tarvita aikaa vastauksen antamiseen. (Aherne 2023, 37–40, 57.)

4.2 Neurovahvistava lähestymistapa varhaiskasvatusympäristössä

Neurovahvistava lähestymistapa on olennaista ottaa huomioon varhaiskasvatuksen kentällä, jotta arvioiminen ja tukimuodot sekä palvelut ovat kohdillaan (Matilainen & Hewitt 2024, 295–296). Työntekijöiden aktiivinen sekä kriittinen reflektointi työyhteisön ajattelu- ja toimintatavoissa on ensiarvoisen tärkeää. Toiminnan reflektointi lapsen kanssa työskentelevien aikuisten kesken auttaa arvioimaan, miten toiminta vaikuttaa lapsen osallisuuteen, oppimiseen ja hyvinvointiin. (Syrjämäki ym. 2025, 43–44.)

Varhaiskasvatuksessa työskentelevien aikuisten tehtävä on muokata omia toimintatapoja ja kehittää vaatimuksiaan niin, että neurokirjon lapsi kykenee paremmin oppimaan ja sopeutumaan ympäristön toimintamalleihin (Oksanen & Sollaavaara 2019, 14). Vahvuusperustainen toiminta-ajatus ja kyvykkyyden olettaminen antavat mahdollisuudet löytää neurokirjon lapsen ominaisuudet helpommin. Tällöin haasteet eivät ota liian suurta osuutta normaalista arjesta, vaan huomio kiinnittyy lapsen vahvuuksiin, kykyihin ja voimavaroihin. Varhaiskasvatuksessa neurokirjolla oleva lapsi saattaa toimia, oppia ja osallistua eri tavalla kuin neurotyypillinen. Aikuisten tulee työskennellessään kuitenkin kiinnittää huomiota toiminnassaan, ettei lapsen kiinnostuksen kohteista tehdä olettamuksia ja tulkintoja. (Matilainen & Hewitt 2024, 98.)

Neurovahvistava lähestymistapa antaa mahdollisuuden kommunikoida eri tavoilla, joita ovat esimerkiksi kehonkielellä ilmaiseminen, viittomat, kuvakommunikointi, piirtäminen ja kirjoittaminen. Erilaisia kommunikointitapoja kunnioitetaan eikä ajatus rajoitu esimerkiksi vain puheella toimimiseen. Lapsen ominaista tapaa kommunikoida tulee kunnioittaa myös niin, että mahdolliset kommunikoinnin tukena käytettävät apuvälineet ovat aina lapsen saatavilla. Lisäksi aikuisen tulee kommunikoida tavalla, jonka lapsi ymmärtää parhaiten. Aikuisten tulee myös ottaa huomioon, että lapsi voi kommunikoida usealla eri menetelmällä ja tarpeeseen tulee osata vastata. (Matilainen & Hewitt 2024, 100–102.)

Lapsen käyttäytyessä ei-toivotulla tavalla, tulee ymmärtää, ettei lapsi käyttäydy niin tahallaan, vaan lapsi pyrkii tilanteessa selviytymään itselleen ylitsepääsemättömän hankalasta olotilasta (Danner ym. 2024, 447). Neurovahvistava lähestymistapa on ymmärrystä ja hyväksymistä. Kun olemme avoimia ymmärtämään ja hyväksymään lapsia heidän omilla ominaisuuksillaan sen sijaan, että takertuisimme haasteisiin, antaa se mahdollisuuden neurokirjon lapsen voida paremmin ympäröivässä maailmassa. (Matilainen & Hewitt 2024, 93–95.)

Neurovahvistava lähestymistapa antaa myös voimavaroja perheiden kanssa toimimiseen. Lähestymistapa vahvistaa ajatusta siitä, että jokainen perhe on arvokas sekä yksilöllinen,

jota tulee kohdata kunnioittavasti. Kunnioittava puhe antaa perheille mahdollisuuden kommunikoida neurokirjosta itselleen sopivalla tavalla. (Matilainen & Hewitt 2024, 72, 295–296.)

5 Toteutus

5.1 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Opinnäytetyössä käytetään menetelmänä kuvailevaa kirjallisuuskatsausta, joka on yleisin kirjallisuuskatsauksen tyypeistä. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus pohjautuu jo olemassa oleviin lähteisiin ja aiheesta jo tiedossa olevaan tietoon. Kirjallisuuskatsaus arvioi jo olemassa olevaa teoriaa ja kokoaa yhteen asiaan liittyviä aineistoja tiivistäen joukon teorioita yhdeksi kokonaisuudeksi. (Salminen 2023, 3–8.) Kuvaileva kirjallisuuskatsaus soveltuu menetelmäksi, kun halutaan tietää, mitä tutkimuksen kohteena olevasta aiheesta on jo kirjoitettu. Kirjallisuuskatsauksen avulla voi syventää ja kasvattaa asiantuntemusta käsiteltävästä aiheesta. (Vilkkä 2023, 7.)

Menetelmä voidaan jakaa neljään vaiheeseen, jotka kulkevat alusta loppuun limittäin. Ensimmäisenä vaiheena kuvailevan kirjallisuuskatsauksen prosessissa on tutkimuskysymyksen muodostaminen. Tutkimuskysymys ohjaa suoraan toisen vaiheen aineiston valintaa. Aineiston määrään vaikuttaa tutkimuskysymyksen laajuus. Kuvailun rakentaminen kolmantena vaiheena alkaa aineiston valinnan vaiheessa, jolloin mietitään tutkimuskysymykseen vastausta. Viimeisenä tarkastellaan tuloksia, jotka päättävät sisällöllisen ja menetelmällisen pohdinnan. (Kangasniemi ym. 2013, 294.)

5.2 Tutkimuskysymyksen luominen

Keskeisin elementti kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa on tutkimuskysymyksen rakentaminen. Sopivalla laajuudella rajattu tutkimuskysymys mahdollistaa aiheeseen liittyvien ilmiöiden tarkastelun saman aikaisesti riittävän syvällisesti ja useasta eri näkökulmasta. (Kangasniemi ym. 2013, 295.) Rajaukset vaikuttavat hakusanoihin ja samalla käytettävissä olevien tutkimusaineistojen määrään. Ainoastaan aineiston määrään vaikuttava rajausehto ei ole tarkoituksenmukainen. On pystyttävä perustelemaan, miksi aihetta rajataan. (Vilkkä 2023, 38–40.)

Hyvän tutkimuskysymyksen muodostaminen vaatii ymmärrystä aihepiiristä ja sen keskeisistä käsitteistä. Opinnäytetyön tutkimuskysymys on muotoutunut opinnäytetyön kirjoittajien mielenkiinnon ja tarpeelliseksi koetun kysymyksen mukaan. Kirjallisuuskatsauksen tavoitteen tulee olla loogisessa yhteydessä kohderyhmään. Tutkimuskysymyksen tulee olla selkeä, ei liian laaja eikä suppea, ja ammattikunnan kannalta olennainen. Kirjallisuuskatsauksissa käytettävien tutkimuskysymysten lukumäärää ei ole rajattu, mutta tutkimuksen laajuus sekä siihen käytettävissä olevat resurssit määrittelevät kysymysten määräksi usein yksi tai kaksi. (Vilkkä 2023, 44–47.)

5.3 Aineiston valinta

Kirjallisuuskatsauksen aineiston valinnassa pyritään käyttämään järjestelmällistä hakuprosessia. Tutkimuskysymyksen muodostamisen lisäksi avainsanojen määrittäminen on tärkeää. Termejä tulee osata käyttää ammatti- ja tutkimusalan mukaisesti arkikielestä syventäen. (Vilkkä 2023, 54–57.) Aineiston tulee olla luotettavaa ja tarkoituksenmukaista. Läpinäkyvyys aineiston valinnassa tulee todentaa avaamalla sekä perustelemalla käytetyt hakukriteerit, avainsanat ja tietokannat. Tutkimusprosessin kaikki vaiheet kirjataan tutkimuksesta kirjoitettavaan työhön. (Vilkkä 2023, 13.)

Aineiston haussa käytimme Finna.fi -hakupalvelua, Google Scholaria ja LUT-tiedekirjaston LAB Primo -hakupalvelua. Hakusanoina käytimme alun perin sanoja neurokirjo ja neurokirjo + varhaiskasvatus. Hakusanoja muokattiin, koska neurokirjo ei tuottanut haluttuja tuloksia. Neurokirjoa yleisemmin käytetty on erilaiset taivutukset neuropsykiatrisesta häiriöstä tai neuropsykiatrisista oireista, joten hakua muokattiin muotoon neuropsykiatrinen + varhaiskasvatus.

Hakusanoilla löydetyt tulokset ovat eriteltynä taulukossa 1. Finna-tietokanta antoi 8 hakutulosta, joista opinnäytetyöhömmme valikoitui yksi pro gradu -tutkielma. Google Scholar antoi kahdella eri hakusanayhdistelmällä yhteensä 715 hakutulosta, joista aineistoksi valikoitui yksi pro gradu -tutkielma ja yksi YAMK-opinnäytetyö. LAB Primo -tietokannasta tuloksia löytyi kahdella eri haulla yhteensä 69, joista ei valikoitunut yhtään aineistoa.

Hakukone	Hakusana	Tulokset	Valittu aineisto
Finna.fi	neuropsykiatrinen AND varhaiskasvatus	8	1
Google Scholar	neurokirjo + varhaiskasvatus, neuropsykiatrinen + varhaiskasvatus	258 + 457	2
LAB Primo	neuropsykiatrinen + varhaiskasvatus, neurodiversity-affirming	5 + 64	0

Taulukko 1. Tietokantahakujen tulokset

Aineistoina käytimme kirjallisuutta, pro gradu -tutkielmia ja YAMK-opinnäytetöitä. Käytetty aineisto valittiin mukaanotto- ja poissulkukriteerien (taulukko 2) mukaisesti. Käytimme ilmaiseksi saatavilla olevia aineistoja, jotka ovat suomen- tai englanninkielisiä. Rajasimme aineiston julkaisuajankohdan mukaisesti vuosiin 2020–2025.

Mukaanottokriteerit	Poissulkukriteerit
Aineistossa käsitellään neurokirjoa ja varhaiskasvatusta	Aineistossa ei ole käsitelty neurokirjoa tai varhaiskasvatusta
Aineistossa käsitellään yhteistyötä vanhempien kanssa	Aineistossa ei ole käsitelty yhteistyötä vanhempien kanssa
Julkaisuvuosi 2020–2025	Julkaisuvuosi on ennen vuotta 2020
Aineiston kieli on suomi tai englanti	Aineiston kieli on muu kuin suomi tai englanti
Aineisto on ilmaiseksi saatavilla	Aineisto on maksullinen
Aineisto vastaa tutkimuskysymykseen	Aineisto ei vastaa tutkimuskysymykseen

Taulukko 2. Aineiston mukaanottokriteerit ja poissulkukriteerit

5.4 Kuvailun rakentaminen

Kuvailu on menetelmän ydin, jossa valittu tutkimusaineisto analysoidaan ja jäsenellään ymmärrettävästi sekä johdonmukaisesti. Aineistoa analysoidaan kriittisesti alkuperäistä tutkimustulosta muokkaamatta. (Kangasniemi ym. 2013, 296.) Tutkimuksesta syntynyt teksti tulee saada kirjoitettua muotoon, jossa lukija ymmärtää tekstin samalla tavalla kuin sen kirjoittaja (Vilkkä 2023, 111).

Tutkimusten sisältöä ryhmitellään ja jäsenellään kokonaisuuksiksi. Aiempia tutkimuksia ei ole tarkoitus arvostella, vaan kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa keskitytään siihen, mitä on tutkittu ja mitä on löydetty. Kuvailussa tutkimuksista voidaan nostaa keskeisiä ongelmia, eriäviä löydöksiä, yhteneväisyyksiä, lähestymistapoja ja epäjohdonmukaisuuksia, minkä myötä hahmotetaan kokonaiskuvaa aihepiiristä jo olemassa olevan tiedon perusteella. (Vilkkä 2023, 21–22.)

Analyysivaihe aloitetaan aineiston kokoamisella sekä esivalinnalla, jossa tavoitteena on luoda rajattu ja tarkoituksenmukainen aineisto aiheeseen peilaten. Aineiston alustavalla lukemisella hahmotellaan yleiskuvaa aihepiiristä ja teemat, joiden mukaisesti aineistoa jatkossa luokitellaan. Teemojen valinnalla ryhmitellään aineistoa sisällön tai näkökulman

perusteella. (Vilkkä 2023, 86–89.) Varsinainen kirjoitettu kuvailu on aineistolähtöistä ja edellyttää aineiston laaja-alaista tuntemusta sekä kokonaisvaltaista ymmärrystä (Kangasniemi ym. 2013, 297). Analyysin lopullinen tavoite on luoda asiakokonaisuus, joka vastaa tutkimuskysymykseen (Vilkkä 2023, 87).

Aineiston esivalintavaiheessa valitsimme hakutuloksista neurokirjoa ja varhaiskasvatusta koskevat ajantasaiset tutkimukset. Aineiston sisällysluettelo ja sisältöä karkeasti selailemalla poissuljettiin aineisto, jossa ei käsitelty varhaiskasvatuksen ja kodin yhteistyötä lainkaan. Tutustuimme aineistoon ensin itsenäisesti, jonka jälkeen keskustelimme yhdessä ja kokosimme tulokset yhteen teemoittain jaoteltuna.

6 Kirjallisuuskatsauksen tulokset

6.1 Varhaiskasvatus tukena

Lehtimäen (2025, 28) tutkimus oli kohdistettu varhaiskasvatuksen erityisopettajille ja haastatteluissa nousi esiin ammattilaisten halu tehdä yhteistyötä tuen tarpeisen lapsen perheen kanssa jo ennen varhaiskasvatuksen aloittamista, jos tuen tarve oli jo tiedossa. Riehunkankaan (2022, 37) tutkimukseen haastattelemat tukea tarvitsevien lasten perheet kokivat moniammatillisesta tiimistä tekevänsä läheisintä yhteistyötä varhaiskasvatuksen eri ammattilaisten kanssa. Kun lapsella on tuen tarve, yhteistyö varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja kodin välillä on erittäin tärkeää (Lehtimäki 2025, 37).

Närhen (2022, 42) tutkimuksessa vanhemmat kokivat pääsääntöisesti tulleen kuulluksi lasta koskevien tukitoimien suunnitteluun liittyvissä asioissa. Vanhemmat toivoivat yleisesti ammattilaisilta, että lapselle tarjottava tuki ei olisi sidonnainen diagnoosiin, vaan perustuisi aidosti lapseen liittyviin havainnoiteihin (Riehunkangas 2022, 43–44).

6.2 Emotionaalinen tuki

Perheet kokivat saaneensa sekä emotionaalista että konkreettista tukea ammattilaisten ja kaessa tietoa. Varhaiskasvatuksen arjesta kerrotut positiiviset onnistumiset ja haastavien tilanteiden selvittämiset laskivat tutkimuksen mukaan vanhempien kuormitusta. Myönteinen palaute ammattilaiselta oli selkeästi vanhemmuutta tukevaa. (Riehunkangas 2022, 40–42.)

Emotionaaliseen tukeen kuuluu olennaisena osana vanhempien jaksamisen huomioiminen. Vanhemmat kaipasivat ymmärrystä perheen tilanteeseen ja suoraa kysymyksiä, miten vanhemmat jaksavat. Vanhemmat toivoivat ymmärrystä perheiden eläessä oman näköistä elämäänsä haastavan, mutta antoisan arjen keskellä. Arjen pyörittäminen tukea tarvitsevan lapsen perheessä vaatii paljon työtä ja vanhemmat ovat ajoittain väsyneitä. Voimavarojen rajallinen riittäminen ja niiden keskittäminen tilanteiden mukaan vaatii ajoittain priorisointia. (Riehunkangas 2022, 35, 46.)

Riehunkangas (2022, 36) kertoo kuitenkin monen vanhemman kokevan negatiivisia tunteita ajatellessaan varhaiskasvatuksen ammattilaisten syyttävän kotia tai vanhempien keinottomuutta, jos lapsi käyttäytyy huonosti. Työntekijöiden kertoessa lapsen päivästä negatiivisesti ja painottaessa haasteita, ammattilaisista huokuva asenne heikentää yhteistyön mahdollisuuksia ja lisää vanhempien kuormittumista (Närhi 2022, 38–41).

6.3 Tukikeinojen yhteneväisyys kodin ja varhaiskasvatuksen välillä

Perheiden tilanne on aina yksilöllinen ja tutkimuksissa haastatellut vanhemmat toivoivat lapsen kanssa työskentelevistä varhaiskasvatuksen työntekijöistä jonkun, joka olisi syvemmin perehtynyt perheen tilanteeseen. Näin tukea voitaisiin muokata ja kohdentaa paremmin huomioimalla myös perheen voimavarat sekä kuormitustekijät. (Riehungangas 2022, 44.) Erityisopettajien toiveissa oli kotikäyntien tekeminen perheen luottamuksen ja yhteistyön luomisessa (Lehtimäki 2025, 39). Samaa ehdottivat Riehungankaan (2022, 44) haastatellut vanhemmat toivoessaan esimerkiksi varhaiskasvatuksen sosionomin havainnointikäyntejä kotiin sekä sitä myöten yhteistyön lisäämistä varhaiskasvatuksen ja kodin välillä.

Vanhemmat toivoivat ammattilaisilta aitoa kuuntelemista ja perheen tilanteen huomioimista. Tutkimusten haastatellut vanhemmat kokivat pääsääntöisesti tulleet kuulluiksi, mutta yksittäisten vastausten perusteella vanhempi voi kokea jäävänsä täysin ilman mahdollisuutta osallistua lapsen tukeen vaikuttaviin asioihin varhaiskasvatuksessa. (Närhi 2022, 55.) Vanhemman kokiessa ammattilaisen aidon kiinnostuksen ja kuuntelemisen, kasvattaa se myönteisiä tunteita ja lisää jaksamista, vaikka kuulluksi tuleminen ei johtaisi varsinaisiin muutoksiin lapsen tai perheen tilanteessa. (Riehungangas 2022, 41.)

Vanhemmat kokivat erittäin hyvänä toimintatapojen sekä erilaisten tukitoimien, kuten esimerkiksi käytettävän kuvatuon, yhteneväisyyden kodin ja varhaiskasvatuksen välillä. (Närhi 2022, 42–43.) Haastavista tilanteista, tuen tarpeesta ja lapsen vahvuuksista kaivattiin arkielämään perustuvia esimerkkejä tilanteista sekä tilanteiden hoitamisesta. Perheet kaipasivat konkreettisia neuvoja ja toimintatapoja kotiin samanlaisiin tilanteisiin. (Närhi 2022, 47; Riehungangas 2022, 43–44.) Tukikeinojen lisääminen kodin arkeen tuetusti vähentää vanhempien kokemaa riittämättömyyden tunnetta (Riehungangas 2022, 34).

Varhaiskasvatuksen ammattilaisten omien toimintamallien kertomista vanhemmille pidettiin Närhen (2022, 47) tutkimuksessa tärkeänä. Vanhemmat kokivat, ettei arjen tilanteista ja niihin liitetystä tukikeinoista kerrottu riittävästi. Tukikeinoista avoimesti keskusteleminen vahvistaa vanhemmalle lapsen saavan tarvittavaa tukea. (Närhi 2022, 41, 52.)

6.4 Työntekijöiden neurokirjon osaamisen vaikutus

Vanhemmat toivat esiin omaa kasvatustyötään tukevana osana varhaiskasvatuksen ammattilaisten osaamisen neurokirjon oireisiin liittyen. Kyky tunnistaa oireita ja tukea oirehtivaa lasta on riippuvainen yksittäisistä työntekijöistä. Lapsen ja perheen varhaiskasvatuksessa kokema kohtaaminen sekä perheen saama tuki vaikuttavat merkittävästi kokonaisuutena varhaiskasvatuksessa vietettäviin vuosiin. (Närhi 2022, 37, 48–49, 51.) Lehtikankaan

(2025, 28, 31–37) tutkimuksessa toistui tarve kasvattaa varhaiskasvatuksen erityisopettajan roolia, niin muun henkilökunnan osaamisen tueksi, kuin lapsen sekä perheen tueksi.

Neuropsykiatrisesti oireilevat lapset kokevat asioita usein hieman eri tavalla ja saattavat jäädä pohtimaan hoitopäivän aikana tapahtunutta yksittäistä tilannetta pitkäksi aikaa. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten tulisi huomioida erilaiset tilanteet ja kertoa vanhemmille hoitopäivän tapahtumista riittävällä tarkkuudella, jotta vanhemmat voivat auttaa lasta käsittelemään häntä mietityttäviä asioita myös kotona. (Närhi 2022, 42.)

Eri alojen ammattilaisten välisen tiedonvaihdon nähtiin olevan tutkimuksessa haastateltujen vanhempien mielestä sekä negatiivisia että positiivisia. Joissain tilanteissa vanhempi koki turhautuneisuutta yrittäessään kertoa varhaiskasvatuksen työntekijälle lapsen toimintaan liittyvää tukikeinoja, joka perheessä on todettu toimivaksi, mutta varhaiskasvatuksessa keinoja ei olla haluttu edes kokeilla. Kun saman tukikeinon esittää työntekijälle esimerkiksi terapeutti tai muu ammattilainen, varhaiskasvatuksen työntekijä ottaa sen käyttöön välittömästi. Vastaavasti positiivisena koettiin tilanteet, joissa sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset eivät ole ottaneet perheen huolta tarpeeksi huomioon, mutta varhaiskasvatuksen ammattilaisen kertomana lapseen liittyvää huolta ei enää ohiteta. (Riehungangas 2022, 47.)

7 Pohdinta ja johtopäätökset

7.1 Havaintojen tarkastelu ja yhteenveto

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää neurokirjon lasten perheiden saama tuki varhaiskasvatuksessa. Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa tarkasteltuihin tutkimusartikkeleihin haastatellut vanhemmat nostivat esille usealla eri tavalla ammattilaisten kohtaamisen, ymmärtämisen ja kuuntelemisen taidon tärkeyden sekä asenteen tuentarpeisia lapsia ja perhettä kohtaan. (Närhi 2022, 38–43, 47, 52, 55; Riehunkangas 2022, 35, 40–44, 46.) Hewitt (Matilainen & Hewitt 2024, 295–298) muistuttaa ammattilaisia rakentavasta vuorovaikutuksesta kohdatessa neurokirjon lapsen vanhempia varhaiskasvatuksen ympäristössä.

Arjessa tulee eteen hyviä ja huonoja hetkiä, mutta ammattilaisen tulee osata kohdata vanhemmat sekä heidän erilaiset reaktionsa. Asioiden puheeksi ottamisessa tulee olla hyvin sensitiivinen ja muistaa kertoa myös paljon hyviä asioita arjesta. Avoin keskustelu vanhempien toiveista päivän kuulumisten kertomisen suhteen on avainasemassa vanhempien kuormittumisen vähentämiseksi. (Matilainen & Hewitt 2025, 295–298, 300.) Kunnioittava kohtaaminen lisää luottamusta ja auttaa myös vanhempia kertomaan avoimesti ongelmista ja ilon aiheista (Oksanen & Sollasvaara 2019, 17). Hyväksyvä ympäristö ja oikeanlainen asenne vaikuttavat vanhempien jaksamisen myötä perheen hyvinvointiin (Jussila & Kuusikko-Gauffin 2025, 94).

Neurokirjon lapsen erilainen tapa toimia tulee pyrkiä hyväksymään aina kun mahdollista, mutta erityisen tärkeää on olla avoin ja ymmärtäväinen erilaisia tarpeita kohtaan. Pelkättään asenteita muokkaamalla tuetaan myös lasten vanhempia, joiden oma jaksaminen ja syyllisyys lapsen haasteista tai haastavasta käyttäytymisestä ovat merkittäviä huolenaiheita. (Oksanen & Sollasvaara 2019, 15–17.) Lapset aistivat ja lukevat hyvin tarkasti ympärillään olevien aikuisten keskinäistä vuorovaikutusta, joka sanattomanakin viestintänä välittää asenneilmapiiriä. Ratkaisukeskeinen ja myönteinen suhtautuminen neurokirjon lapsiin vaatii ajoittain tietoisia valintoja toimia positiivisella otteella, mutta yksittäisten ammattilaisten asenne vaikuttaa koko työyhteisöön ja parhaimmassa tapauksessa levittää ympärilleen hyväksyvää toimintakulttuuria. (Matilainen & Hewitt 2024, 85.)

Riehunkankaan (2022, 36) haastattelemat vanhemmat olivat kokeneet varhaiskasvatuksen ammattilaisen syyllistävän kotia lapsen haastavasta käytöksestä, jonka myötä vanhemmat väsyvät negatiivisen palautteen myötä. Samaa negatiivisen palautteen kuormittavuutta kuvasivat myös Närhen (2022, 38–41) haastattelemat vanhemmat. Lapsen haasteista on tärkeää puhua avoimesti hyvässä yhteistyössä vanhempien kanssa. Ammattilaisen tehtävä on

kuitenkin varmistaa keskusteluille luottamuksellinen ja emotionaalisesti turvallinen ympäristö. (Matilainen & Hewitt 2024, 303–308.)

Neurokirjon diagnoosit ovat kehityksellisiä ja usein perinnöllisiä. Lapsen vanhempia kohdattaessa tulee ottaa huomioon mahdollisuus, että myös lapsen vanhemmalla tai vanhemmilla voi olla neurokirjioon liittyviä piirteitä. Vanhempi ei välttämättä tuo omaa neurokirjoaan ilmi suoraan, jolloin ammattilainen ei voi olettaa tietävänsä asiaa. (Matilainen & Hewitt 2024, 295.) Vanhemmalla voi olla neurokirjon piirteiden myötä samanlaista kuormitusherkkyyttä kuin lapsella (Jussila & Kuusikko-Gauffin 2025, 94). Varhaiskasvatuksen ammattilaisen kannattaa aina käyttää neurovahvistavaa lähestymistapaa ja näin toimimalla kunnioittaa koko perhettä (Matilainen & Hewitt 2024, 295).

Neurokirjon myötä lapsen eteen tulee arjessa ja lähiympäristössä päivittäin esteitä, joita on vaikea ajatella merkittävänä haasteina. Ammattilaisen puutteellinen osaaminen neurokirjioon liittyvistä asioista vaikuttaa huomaamattaan lapsen osallisuuteen, jos lapselle kuormittavia asioita ei osata ottaa etukäteen huomioon. (Oksanen & Sollasvaara 2019, 19.) Närhen (2022, 51) tutkimuksessa vanhemmat ilmaisivat yhdeksi merkittäväksi tueksi omalle kasvatustyölleen ammattilaisten neurokirjon osaamisen, jonka myötä lapsi saa oikeanlaista tukea varhaiskasvatuksessa.

Yhteenvetona voidaan todeta aidon kohtaamisen ja oikeanlaisen asenteen tukevan kokonaisvaltaisesti niin neurokirjon lasta kuin koko perhettä. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten neurokirjon osaamisen kehittäminen ja tarpeen mukaan päivittäminen on tärkeää. Neurokirjon laajan ymmärtämisen ja positiivisen työotteen mukanaan tuoma ilmapiiri kehittää luottamusta sekä turvallista ympäristöä neurokirjon lapsen ja koko perheen kasvatustyön tueksi. Vanhemmat arvostavat varhaiskasvatushenkilöstön välittämää aitoa kohtaamista ja läsnäoloa, kuuntelutaitoa sekä kunnioittamista.

7.2 Eettisyys ja luotettavuus

Hyvään tieteelliseen tutkimukseen kuuluu olennaisesti yhdessä sovittujen eettisten periaatteiden noudattaminen. Tutkimuseettikka on mukana koko prosessin ajan ja se tulee huomioida jokaisessa vaiheessa. (Vilkkä 2015, 41.) Kirjallisuuskatsastuksessa tutkittavaan aineistoon tulee suhtautua kriittisesti ja kunnioittavasti, mutta säilyttää rehellisesti alkuperäisen tutkimuksen tulos. Käytettävää aineistoa tulee käsitellä rakentavasti analysoiden. Eettisesti on tärkeää läpinäkyvä toiminta, jossa aiempia tutkimuksia käytetään kunnioittavasti ja lähteet merkitään oikeudenmukaisesti. (Vilkkä 2023, 99.)

Opinnäytetyön tekemiseen liittyy tutkimuseettisyys ja hyvä tieteellinen käytäntö. Aineistoa on käytettävä hyvien tieteellisten (TENK, 2023) menettelytapojen mukaisesti. Käytettävien

aineistojen tulee olla luotettavia ja vastuullisesti tutkimuskulttuurin mukaisia. Tutkimuseettisyyteen liittyy vahvasti loukkausten ehkäiseminen. Opinnäytetyöhön liittyvät peruseriaatteen ovat luotettavuus, rehellisyys, arvostus sekä vastuunkanto. (Arene 2024.) Läpinäkyvyys koko tutkimusprosessin ajan ja käytettävän aineiston perusteleminen lisää kirjallisuuskatsauksen luotettavuutta. Käytettävän aineiston luotettavuuden lisäksi aineiston valinnassa käytetyt menetit tulee olla tutkimuseettisesti hyväksyttäviä. (Kangasniemi ym. 2013, 297.)

Luotettavuudella taataan opinnäytetyön toiminnan laadun suunnittelu, menetelmät, analyysit ja voimavarat. Rehellisyydessä suunnitellaan ja toteutetaan sekä arvioidaan opinnäytetyön tieteellinen toiminta. Viestinnän tulee olla oikeudenmukaista ja puolueetonta. Opinnäytetyöhön liittyvä arvostus tarkoittaa, että arvostetaan kollegoita, kaikkia osapuolia, yhteiskuntaa, ympäristöä ja siihen liittyviä ekosysteemejä sekä kulttuuriperintöä. Opinnäytetyötä tehdessä tulee kantaa vastuu siitä, että koko toiminnan idea sisältää hallinnoinnin, koulutuksen, ohjauksen, toteutuksen, julkaisemisen sekä näiden vaikutuksen. (Arene 2024.)

Opinnäytetyömme perustuu valmiiseen, jo olemassa olevaan, aineistoon. Aineisto on julkisesti saatavilla ja valittu luotettavista, tieteellisistä lähteistä. Opinnäytetyössä emme tuota uutta tutkimusta tai kerää uusia aineistoa haastatteleamalla, joten emme tarvitse tutkimuslupia tai tietosuojailmoitusta. Läpinäkyvyyttä ja eettisyyttä olemme vahvistaneet esittämällä käyttämämme hakukriteerit mahdollisimman selkeästi, jotta tekemämme haut voi toistaa. Kunnioitamme alkuperäisiä lähteitä ja ne on merkitty vaadittavalla sekä oikeudenmukaisella tavalla kirjalliseen raporttiin.

7.3 Jatkotutkimusehdotuksia

Aineistoa hakiessa huomasimme, että tutkimuskysymykseemme vastaavaa tutkimusaineistoa oli vaikea löytää. Neurokirjon lasten tukea varhaiskasvatuksessa käsiteltiin huomattavasti useammin kuin perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä ja tuen antamista. Perheiden tukeminen on kuitenkin merkittävä osa kokonaisvaltaista kasvatusyhteistyötä ja lapsen huoltajien hyvinvointi tukee suoraan tuentarpeisen lapsen hyvinvointia.

Neurokirjon henkilöiden määrän kasvaessa suurin osa varhaiskasvatuksen ammattilaisista tulee työskentelemään ryhmässä, jossa kohtaa neurokirjon lapsia tai aikuisia. Neurovahvistavan lähestymistavan toteutumisesta varhaiskasvatusympäristössä ei toistaiseksi ole tehty vertaisarvioituja tutkimuksia. Matilainen & Hewitt (2024) ovat kirjoittaneet varhaiskasvatuksen ammattilaisten toiveesta kirjan, joka pyrkii vahvistamaan aikuisten tietoista toimintaa lisätä neuromoninaisuutta kunnioittavaa ilmapiiriä ja kehittämään varhaiskasvatusympäristöä. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten neurokirjon osaamista tulisi tutkia ja kehittää.

Neurokirjon lapsi hyötyy yhtenäisistä rutiineista ja struktuurista. Kaikilla lapsen kanssa toimivilla aikuisilla tulisi olla samanlaiset toimintatavat, jotta tukitoimet ovat parhaat mahdolliset. Kodin ja varhaiskasvatusympäristön tukikeinoja olisi hyvä tarkastella ja tutkia sekä kehittää lapsen eri toimintaympäristöjen yhteneväisyyttä.

Varhaiskasvatushenkilöstön sitoutumisesta omaan kouluttautumiseen neurokirjon saralla on melko vähän tutkimustietoa. Tiedossa on, että neurokirjon lähestymistavan soveltamiselle on suuri tarve, mutta henkilöstön motivoiminen asenteiden muuttamiseen ja toiminnan arvioimiseen on vielä tänä päivänä haastavaa. Voidaan kuitenkin todeta, että varhaiskasvatuksen ammattilaisten lisäkouluttautumiselle ja sen tutkimiselle on suuri tarve.

Lähteet

ADHD (aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö). Käypä hoito -suositus. 2025. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin, Suomen Lastenneurologinen yhdistys ry:n, Suomen Nuorisopsykiatrisen yhdistyksen ja Suomen Lastenpsykiatryhdistyksen asettama työryhmä. Helsinki: Suomen Lääkäriseura Duodecim. Viitattu 30.8.2025. Saatavissa <https://www.kaypahoito.fi/hoi50061>

Aherne, D. 2023. The Pocket Guide to Neurodiversity. Viitattu 9.8.2025. Saatavissa <http://dickyricky.com/books/psych/The%20Pocket%20Guide%20to%20Neurodiversity%20-%20Daniel%20Aherne.pdf>

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Ry. 2024. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Viitattu 8.6.2025. Saatavissa <https://arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2025/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINNÄYTETÖIDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202025.pdf? t=1739803988>

Autismikirjon häiriö. Käypä hoito -suositus. 2024. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin, Suomen Lastenpsykiatryhdistyksen, Suomen Nuorisopsykiatrisen Yhdistyksen, Suomen Kehitysvammalääkäreiden, Suomen Lastenneurologisen Yhdistyksen ja Suomen Psykiatryhdistyksen asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim. Viitattu 8.6.2025. Saatavissa <https://www.kaypahoito.fi/hoi50131>

Ayres, A. J. 2018. Aistimusten aallokossa – Sensorisen integraation häiriö ja terapia. Helsinki: PS-kustannus.

Bauer, E. 2024. The Importance of Adopting a Neurodiversity Affirming Approach: A Training for School Counselors. Minnesota State University Moorhead. Viitattu 3.8.2025. Saatavissa <https://red.mnstate.edu/thesis/974>

Danner, P., Niutanen, U., Sajaniemi, N. & Puustjärvi, A. 2024. Miten tukea varhaiskasvatuksessa lasta, jolla on aistitiedon käsittelyn vaikeuksia? Teoksessa Puustjärvi, A. (toim.) 2024. Aistitiedon käsittelyn vaikeudet – Ymmärrystä ja sujuvampaa arkea. Jyväskylä: Santalahti-kustannus, 438–452.

Jussila, K. & Kuusikko-Gauffin, S. 2025. Autismikirjon lapsen stressi ja mielenterveyden tukeminen arjessa. Teoksessa Dindar, K., Kämäräinen, A., Kilpiä, A., Kärnä, E., Pihlainen, K. & Pukki, H. (toim.) 2025. Autismikirjo eri elämänvaiheissa – Kasvatus, koulutus, työelämä ja palvelut. Helsinki: Gaudeamus Oy, 77–95.

Kangasniemi, M., Utriainen, K., Ahonen, S-M., Pietilä, A-M., Jääskeläinen, P. & Liikanen, E. 2013. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsenettyyn

tietoon. Hoitotiede 2013, 25. Viitattu 16.5.2025. Saatavissa <https://journal.fi/hoitotiede/article/view/128286/77409>

Kantojärvi, K. 2022. Geenien vaikutus autismiin ja unihäiriöihin. Autismiliitto. 10.2.2022. Viitattu 14.9.2025. Saatavissa <https://autismiliitto.fi/materiaalia/autismi-lehti/geenien-vaikutus-autismiin-ja-unihairioihin/>

Kehityksellinen kielihäiriö (kielen kehityksen häiriö, lapset ja nuoret). Käypä hoito -suositus. 2019. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin, Suomen Foniatri ry:n ja Suomen Lastenneurologisen Yhdistyksen asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim. Viitattu 30.8.2025. Saatavissa <https://www.kaypahoito.fi/hoi50085>

Kela. 2024. Neuropsykiatristen kuntoutujien määrä kasvaa. 16.1.2024. Viitattu 19.10.2025. Saatavissa <https://www.kela.fi/ajankohtaista/neuropsykiatristen-kuntoutujien-maara-kasvaa-erityisesti-lasten-ja-nuorten-kuntoutusta-on-kehitetty>

Korhonen, L. 2021. Aistitiedon käsittelyn ja säätelyn ongelmat. Terveyskirjasto. Lääkärikirja Duodecim. Kustannus Oy Duodecim. 26.11.2021. Viitattu 11.9.2025. Saatavissa <https://www.terveyskirjasto.fi/pla00019>

Lehtisalo, J. 2025. Sinun lapsesi, meidän lapsemme – Tuen tarpeisen lapsen palvelupolku kotoa varhaiskasvatukseen. Centria-ammattikorkeakoulu. Viitattu 8.9.2025. Saatavissa https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/884117/Lehtisalo_Jutta.pdf?sequence=3&isAllowed=y

Leppämäki, S. 2023. Touretten oireyhtymä ja autismitietämisen häiriö. Käypä hoito. Suomen Lääkäriseura Duodecim. 23.1.2023. Viitattu 30.8.2025. Saatavissa <https://www.kaypahoito.fi/nix03192>

Matilainen, M. & Hewitt, S. 2024. Neurokirjon lapsi varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: Santalahti-kustannus.

Närhi, J. 2022. Neuropsykiatrisesti oireilevien lasten vanhempien näkemyksiä yhteistyöstä varhaiskasvatuksessa. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 7.9.2025. Saatavissa <https://jyx.jyu.fi/bitstreams/8e219f9f-8c16-47ee-b374-8112c98394e0/download>

Oksanen, J. & Sollaavaara, R. 2019. Esteille hyvästit! Opas autismitietämisen sekä adhd- ja Tourette-oireisten lasten kasvattajille. Helsinki: Into Kustannus Oy.

Opetushallitus. 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu 31.8.2025. Saatavissa https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_2.pdf

Pihlaja, P. & Viitala, R. 2022. Varhaiserityiskasvatus. Jyväskylä: PS-kustannus.

Puustjärvi, A., Danner, P. & Niutanen, U. 2024a. Aistitiedon käsittelyn eli sensorisen integraation häiriöt. Teoksessa Puustjärvi, A. (toim.) 2024. Aistitiedon käsittelyn vaikeudet – Ymmärrystä ja sujuvampaa arkea. Jyväskylä: Santalahti-kustannus, 124–131.

Puustjärvi, A., Danner, P., Niutanen, U. & Kippola-Pääkkönen, A. 2024b. Vinkkejä aistimushakuisuuden kanavoimiseen. Teoksessa Puustjärvi, A. (toim.) 2024. Aistitiedon käsittelyn vaikeudet – Ymmärrystä ja sujuvampaa arkea. Jyväskylä: Santalahti-kustannus, 378–388.

Puustjärvi, A. & Jussila, K. 2024. Samanaikaisuus muiden häiriöiden kanssa. Teoksessa Puustjärvi, A. (toim.) 2024. Aistitiedon käsittelyn vaikeudet – Ymmärrystä ja sujuvampaa arkea. Jyväskylä: Santalahti-kustannus, 210–250.

Riehunkangas, M. 2022. Varhaiskasvatuksen tehostettua tai erityistä tukea saavien lasten vanhempien kokemuksia lapsen tukemisesta kotona. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 7.9.2025. Saatavissa https://jyx.jyu.fi/jyx/Record/jyx_123456789_83984

Sandberg, E. 2024. Pala palalta nepsy – Ymmärrystä, tukea ja ohjausta. Helsinki: ES Pedagogica Oy.

Salminen, A. 2023. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsausten tyyppeihin ja joihinkin hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan Yliopiston raportteja 40. Viitattu 23.5.2025. Saatavissa <https://osuva.uwasa.fi/bitstream/handle/10024/15470/978-952-395-081-8%20%28PDF%29.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Syrjämäki, M., Pihlaja, P. & Heiskanen, N. 2025. Inklusiivinen varhaiskasvatus autistisen lapsen kasvun ja oppimisen kontekstina. Teoksessa Dindar, K., Kämäräinen, A., Kilpiä, A., Kärnä, E., Pihlainen, K. & Pukki, H. (toim.) 2025. Autismikirjo eri elämänvaiheissa – Kasvatus, koulutus, työelämä ja palvelut. Helsinki: Gaudeamus Oy, 42–55.

Unesco. 1994. The Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education. Viitattu 20.10.2025. Saatavissa <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000098427>

Unettomuus. Käypä hoito -suositus. 2023. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Suomen Unitutkimusseura ry:n asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim. Viitattu 13.9.2025. Saatavissa <https://www.kaypahoito.fi/hoi50067>

Varhaiskasvatuslaki 540/2018.

Vilkka, H. 2023. Kirjallisuuskatsaus metodina, opinnäytetyön osana ja tekstilajina. Helsinki: Art House Oy.